

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I STOCKHOLM**
Allmänna avdelningen
Enhet 14

DOM
2015-01-13
Meddelad i
Stockholm

Mål nr
22025-14

Sida 1 (7)

SÖKANDE

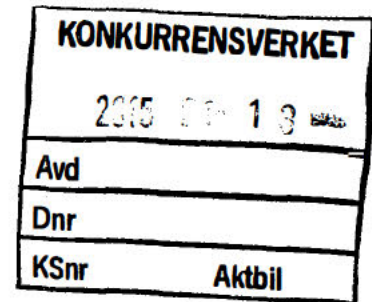
[REDACTED]
Fyrverkarbacken 25
112 60 Stockholm

MOTPART

AB Svenska Spel, 556460-1812
Norra Hansegatan 17
621 80 Visby

SAKEN

Offentlig upphandling

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten avslår ansökan.

Dok.Id 567277

Postadress

115 76 Stockholm

Besöksadress

Tegehuddsvägen 1

Telefon

08-561 680 00

E-post:

forvaltningsrattenistockholm@dom.se

Telefax

08-561 680 01

Expeditionstid

måndag – fredag

08:00-16:30

YRKANDEN M.M.

AB Svenska Spel (Svenska Spel) genomför, som öppet förfarande enligt lagen (2007: 1091) om offentlig upphandling, LOU, en upphandling av ramavtal för fotografitjänster åt Svenska Spel samt åt deras koncernbolag Casino Cosmopol AB (Cosmopol) och Playscan AB. I tilldelningsbeslut den 12 september 2014 meddelar Svenska Spel att Svenska Spel avser att sluta ramavtal med MBVB Kommunikation AB (MBVB). Av upphandlingsprotokollet framgår att anbudet från fotograf [REDACTED] förkastas på grund av att anbudet saknar undertecknade skriftliga referenser från tidigare uppdrag utförda av samtliga namngivna fotografer. Det upplyses också om att detta är ett krav enligt förfrågningsunderlaget.

[REDACTED] yrkar att upphandlingen ska göras om och anför bl.a. följande.

Förkastandet av hennes anbud

Svenska Spel har gett kravet på att referenserna ska vara undertecknade av de uppdragsgivare hos vilka uppdragen utförts en oproportionerligt stor betydelse. Kravet är otydligt. Det som efterfrågas är underskrifter till fullständigt verifierbara uppgifter. Visserligen uppställs under punkten 6.5.3 kravet på underskrift, men under punkten 6.2 anges att anbudsgivare får uteslutas om denne i något väsentligt hänseende låtit bli att lämna begärda uppgifter. Hon anser inte att bristen på underskrifter kan vara av väsentlig art då alla övriga uppgifter kring referenserna bifogats. Dessutom anger båda hennes underleverantörer Svenska Spel som referent, varför kunskapen redan finns hos Svenska Spel. Förkastandet av henne på denna grund är oriktigt då kravet strider mot proportionalitetsprincipen.

Brister i förfrågningsunderlaget?

I förfrågningsunderlaget framgår inte vad som ska räknas in i de angivna priserna, varför fråga om detta ställdes i Frågor och svar. Svaret som gavs var att anbudsgivarna ombeds ”ta höjd för omkostnader i sin prissättning” och att det inte handlar om timmar/dagar/veckor utan om just pris/uppdrag. Eftersom det är högst godtyckligt hur stora omkostnaderna kan tänkas bli, strider detta mot likabehandlingsprincipen och transparensprincipen. Svenska Spel anger ingenstans hur många uppdrag som förväntas på varje

ställe eller hur långa de blir. Anbudsgivaren kan inte veta om det pris den lämnat gäller för en timme eller flera veckor.

I kravspecifikationen, punkten 2.2.1.1 framgår att fotografen ska agera "god ambassadör" för företaget. Svenska Spel hävdar att den som vinner upphandlingen kommer att få kunskaper om Svenska Spel genom utbildning, och att den förmåga som krävs för detta inte har något att göra med kunskap om företaget. Utvärderingen av denna förmåga borde kräva ett möte mellan Svenska Spel och anbudsgivaren, vilket inte skett. Hon lämnar en bilaga om hur en dag med innehåll av ambassadörskap kan se ut, vilket är något som hon under sju år har utvecklat och förfinat.

I kravspecifikationen, punkten 2.2.4.2 talas om resekostnader som Svenska Spel inte står för, men det anges inte hur många och långa resor fotografen behöver utföra. Även detta gör det omöjligt att lämna ett rimligt pris på tjänsten.

I kravspecifikationen, punkten 2.2.3.1 ställs kravet att fotografen löpande ska ta genrebilder för att förse Svenska Spel till deras behov av uppdatering. Detta är oklart och oförutsägbart avseende hur ofta det ska ske och vad som menas med att löpande ta bilder. Dessutom står det i punkten 2.2.3.2 att det ska ske på uppdrag av Svenska Spel. Hur dessa krav ska uppfattas har stor betydelse för priset.

I kravspecifikationen, punkten 2.2.4.1 och 2.2.4.2, står det å ena sidan att "ad hoc-uppdrag" ska utföras och att bilder ska kunna fotograferas var som helst i landet, och å andra sidan att fotografen själv får välja om denne vill utföra dessa uppdrag. Det är en synnerligen otydlig formulering som har stark bäring på det pris som utvärderas.

Skada

Eftersom hennes anbud felaktigt har förkastats, lider hon skada. Hon ifrågasätter också Svenska Spels resonemang om vad som hade hänt om hon inte uteslutits, eftersom detta innebär att Svenska Spel uttalar sig om ett anbud som de har förkastat, och hon undrar om det innebär att Svenska Spel ändå har gjort en utvärdering av hennes anbud.

Svenska Spel bestrider ingripande enligt LOU och anför bl.a. följande.

Förkastandet av [REDACTED] anbud

I förfrågningsunderlagets punkt 6.5.3 anges att anbudet ska innehålla en skriftlig referens avseende ett tidigare utfört uppdrag för ovan angiven fotograf och att referensen ska vara undertecknad av den uppdragsgivare hos

vilken personen utfört uppdrag. I [REDACTED] anbud saknades undertecknade skriftliga referenser från tidigare uppdrag utförda av de namngivna fotograferna. Därför förkastades [REDACTED] anbud. Kravet är relevant och proportionerligt, eftersom skriftliga referenser för respektive fotograf är av stor betydelse för en tjänst som är så personberoende som i denna upphandling. Detta är inte detsamma som "fullständigt verifierbara uppgifter". Underleverantörernas CV:n, samt att underleverantörerna anger Svenska Spel som referens, kan inte jämnställas med skriftliga referenser från respektive uppdragsgivare. Att godkänna [REDACTED] anbud trots bristen på undertecknad tidigare referens skulle ha stridigt mot likabehandlingsprincipen.

Brister i förfrågningsunderlaget?

Det framgår tydligt i förfrågningsunderlaget vad som ska räknas in i de angivna priserna. I prisbilagan anges tydligt att fast pris per månad för kontaktkarta med tagna bilder ska anges samt att fast pris per övriga uppdragstyper ska anges, och där anges också ett uppskattat antal uppdrag per år för respektive uppdragstyp (triss, press, genre och "ad hoc") för Svenska Spel respektive Cosmopol. I dokumentet Frågor och svar har Svenska Spel angett att det anges i kravspecifikationen vilka förutsättningar, med avseende på antal tillfällen och omfattning, Svenska Spel i dagsläget känner till och att anbudsgivare ska ta höjd för omkostnader i sin prissättning.

Kravet på att fotografen ska agera "god ambassadör" för företaget är inte otydligt. Det anges i punkten 2.1.10 att de ansvariga fotograferna genom utbildning hos Svenska Spel och Cosmopol ska införskaffa sig kunskap om dessa företag och dess produkter.

Gällande resor anges i kravspecifikationen den huvudsakliga geografiska spridningen på uppdrag: Visby, Sundbyberg, Stockholm, Göteborg, Malmö och Sundsvall. Uppdragstyper och tider beskrivs så utförligt som det går. Svenska Spel kan inte veta hur många eller hur långa uppdragen kommer att bli på respektive ställe, men har beskrivit det så tydligt som möjligt.

Kravet som ställs i punkten 2.2.3.1 beror på att Svenska Spel hela tiden behöver se över och uppdatera sina genrebilder för medieexponering i samband med pressmeddelanden etc. Det krav som ställs är att fotografen löpande ska ta genrebilder för Svenska Spels räkning. Uppdragstypen beskrivs med bl.a. exemplifiering utifrån vad Svenska Spel vet i dagsläget.

Beträffande "ad hoc-uppdragen" som ska kunna tas var som helst i Sverige anges i punkten 2.2.4.2 att leverantören själv får avgöra om denne vill ta ett uppdrag utanför Stockholmsregionen.

Skada

██████████ har inte klargjort eller konkretiserat hur hon lider skada eller riskera att lida skada av de påstådda bristerna i förfrågningsunderlaget. Hennes anbud har förkastats helt i enlighet med bestämmelserna i LOU. ██████████ lider således ingen skada och kan inte heller komma att lida någon skada. Därför ska förvaltningsrättens prövning inte omfatta övriga av ██████████ påstådda brister i förfrågningsunderlaget. Det ska också tilläggas att även om ██████████ hade uppfyllt alla kvalificeringskrav skulle hon, vid en hypotetisk ny utvärdering, inte vinna upphandlingen.

UTREDNINGEN I MÅLET

Av förfrågningsunderlagets punkt 6.5.3 framgår följande.

Anbudsgivare ska tillhandahålla Fotograf(er) som ska vara ansvarig(a) för fotografering gentemot Svenska Spel.

Fotografer som ska utföra uppdrag för Svenska Spel och Casino Cosmopol ska ha en för uppdraget adekvat erfarenhet,

1. minst tre (3) års erfarenhet som fotograf vid uppdrag för extern kund/uppdragsgivare, vid leverans av tjänster av samma karaktär och omfattning som den som nu upphandlats. Erfarenheten kan ha erhållits genom fler uppdrag.
2. genomfört minst femton (15) uppdrag för extern kund,
3. innefatta bilder inom genre, action och porträtt.

Anbudet ska innehålla en redovisning i form av Curriculum vitae för den person/de personer som erbjuds som Fotograf(er). CV ska innehålla en fullständig redovisning av professionell yrkeserfarenhet som visar att ställda krav uppfylls.

Anbudet ska innehålla [...] – En skriftlig referens avseende ett tidigare utfört uppdrag för ovan angiven Fotograf. Referensen ska vara undertecknad av den uppdragsgivare hos vilken personen utfört uppdrag.

SKÅLEN FÖR AVGÖRANDET

Enligt 1 kap. 9 § LOU ska upphandlande myndigheter behandla leverantörer på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt, genomföra upphand-

lingar på ett öppet sätt samt vid upphandlingar iaktta principerna om ömsesidigt erkännande och proportionalitet.

Av 11 kap. 11 § första stycket LOU framgår följande. Den upphandlande myndigheten ska i annonsen om upphandling eller i inbjudan att lämna anbud ange på vilket eller vilka av de sätt som anges i andra stycket som en leverantör ska styrka sin tekniska kapacitet.

Den tekniska kapaciteten får enligt andra stycket styrkas endast på ett eller flera av följande sätt:

- - -

2. genom en förteckning över de viktigaste varuleveranser eller tjänster som utförts under de tre senaste åren med uppgift om värde och tidpunkt samt huruvida det varit fråga om privata eller offentliga mottagare,

- - -

Av fjärde stycket framgår att om en mottagare enligt andra stycket 2 är en upphandlande myndighet, ska intyg som utfärdats eller attesterats av denna myndighet lämnas. Om mottagaren inte är en upphandlande myndighet, ska intyg från köparen lämnas eller, om detta inte är möjligt, en försäkran från leverantören lämnas.

Av 16 kap. 6 § LOU följer att om den upphandlande myndigheten har brutit mot de grundläggande principerna i 1 kap. 9 § eller någon annan bestämmelse i LOU, och detta har medfört att leverantören har lidit eller kan komma att lida skada, ska rätten besluta att upphandlingen ska göras om eller att den får avslutas först sedan rättelse har gjorts.

Det krav vars bristande uppfyllelse ligger till grund för förkastandet av [REDACTED] anbud lyder att anbudet, för varje fotograf, ”ska innehålla [...] – En skriftlig referens avseende ett tidigare utfört uppdrag för ovan angiven Fotograf” vilken ”ska vara undertecknad av den uppdragsgivare hos vilken personen utfört uppdrag”. Ordalydelsen av kravet kan inte miss-

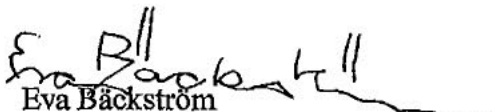
förstås, och det är ostridigt att [REDACTED] inte bifogat undertecknade referenser till sitt anbud. [REDACTED] menar emellertid att detta krav är oproportionerligt, då det rör sig om "fullständigt verifierbara uppgifter".

Kravet i förfrågningsunderlaget om att en referens ska vara undertecknad av de uppdragsgivare hos vilken personen utfört uppdrag är enligt förvaltningsrättens mening mot bakgrund av regleringen i 11 kap. 11 § fjärde stycket LOU proportionerligt. Genom att inte uppfylla det har [REDACTED] i ett väsentligt avseende låtit bli att lämna upplysningar som begärts med stöd av 11 kap. LOU. Svenska Spel har därför, enligt 10 kap. 2 § första stycket 6 LOU, haft rätt att utesluta henne från att delta i upphandlingen.

Eftersom Svenska Spel haft denna rätt, samt att det kunnat utses en vinnare i upphandlingen, dvs. MBVB, mot vilket anbud [REDACTED] inte utpekats några brister, har [REDACTED] inte kunnat lida skada av eventuella brister i förfrågningsunderlaget på andra punkter. Förvaltningsrätten saknar därför skäl att pröva av [REDACTED] åberopade omständigheter avseende priser, ambassadörskap, resor, genrebilder eller "ad hoc-uppdrag". Det saknas grund för ingripande enligt LOU och [REDACTED] ansökan härom ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Detta avgörande kan överklagas. Information om hur man överklagar finns i bilaga (DV 3109/1 A LOU).

Eva Bäckström

Rådman

David Munck har föredragit målet.

SVERIGES DOMSTOLAR

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Stockholm. Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

Överklagandet ska ha kommit in till förvaltningsrätten inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagandet för offentlig part räknas från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagandet infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att prövningstillstånd meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nås för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.
2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

I mål om överprövning enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling eller lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster får avtal slutas innan tiden för överklagande av rättens dom eller beslut har löpt ut. I de flesta fall får avtal slutas när tio dagar har gått från det att rätten avgjort målet eller upphävt ett interimistiskt beslut. I vissa fall får avtal slutas omedelbart. Ett överklagande av rättens avgörande får inte prövas sedan avtal har slutits. Fullständig information finns i 16 kapitlet i de ovan angivna lagarna.

Behöver Ni fler upplysningar om hur man överklagar kan Ni vända Er till förvaltningsrätten.